

CONTRIBUȚII LA CUNOAȘTEREA ACTIVITĂȚII OFIȚERULUI ROMÂN DĂNILĂ PAPP ÎN SERVICIUL MILITAR AL AUSTRO-UNGARIEI (1890-1918)

*

CONTRIBUTIONS TO THE KNOWLEDGE OF THE ACTIVITY OF THE ROMANIAN OFFICER DĂNILĂ PAPP IN THE MILITARY SERVICE OF AUSTRIA-HUNGARY (1890-1918)

*

CONTRIBUTIONS A LA CONNAISSANCE DE L'ACTIVITE DE L'OFFICIER ROUMAIN DANILA PAPP AU SERVICE MILITAIRE DE L'AUTRICHE-HONGRIE (1890-1918)

Prof. dr. Dragoș CURELEA¹

Rezumat: Dănilă Papp a fost un ofițer de origine română care a slujit în Armata Imperială a Austro-Ungariei în perioada 1890-1918. Din decembrie 1918 a slujit în Armata Regală a României Mari. Acest studiu își propune să prezinte cititorului calea ierarhică și de comandă exercitată de ofițerul Dănilă Papp. Am prezentat și datele exercitării comenzii pe frontul de est al aceluiași ofițer, atât în Galiția, dar mai ales în Bucovina. În 1917-1918, divizia Papp pe care a comandat-o a fost detașată în nordul Italiei. Din decembrie 1918 a slujit în Comandamentul teritorial general Sibiu, parte a structurii stațiunii de apărare și securitate publică prezidată de Ștefan Cicio Pop în Consiliul Dirigent al Transilvaniei. Din 1919 a fost avansat la gradul de general de brigadă și a primit comanda Diviziei 18 Infanterie.

Cuvinte-cheie: Dănilă Papp, carieră militară, studii de geniu, Academia Militară Theresiană din Viena, funcții de comandă, șef de stat major, comandant de brigadă, frontul austro-ungaro-rus, Primul Război Mondial, Galiția, Bucovina 1914-1918

*

Abstract: Dănilă Papp was an officer of Romanian origin who served in the Imperial Army of Austria-Hungary during 1890-1918. From December 1918 he served in the Royal Army of Greater Romania. This study aims to present to the reader the hierarchical and command path exercised by officer Dănilă Papp. We also presented the dates of exercising the command on the eastern front of the same officer, both in Galicia, but especially in Bucovina. In 1917-1918, the Papp division he commanded was seconded to northern Italy. From December 1918 he served in the Sibiu General Territorial Command, part of the structure of the Public Defense and Security Resort chaired by Ștefan Cicio Pop in the Board of Directors of Transylvania. From 1919 he was promoted to the rank of brigadier general and received the command of the 18th Infantry Division.

Keywords: Dănilă Papp, military career, genius studies, Theresian Military Academy in Vienna, command positions, chief of staff, brigade commander, Austro-Hungarian-Russian front, World War I, Galicia, Bukovina 1914-1918

¹ Colegiul Tehnic Energetic Sibiu; Cercetător post-doctoral Universitatea „Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca

*

Résumé: *Dănilă Papp* était un officier d'origine roumaine qui a servi dans l'armée impériale d'Autriche-Hongrie de 1890 à 1918. À partir de décembre 1918, il sert dans l'armée royale de la Grande Roumanie. Cette étude vise à présenter au lecteur le chemin hiérarchique et de commandement exercé par l'officier *Dănilă Papp*. Nous avons également présenté les dates d'exercice du commandement sur le front oriental du même officier, à la fois en Galice, mais surtout en Bucovine. En 1917-1918, la division *Papp* qu'il commande est détachée dans le nord de l'Italie. À partir de décembre 1918, il a servi dans le commandement territorial général de Sibiu, qui fait partie de la structure du complexe de défense et de sécurité publiques présidé par Ștefan Cicio Pop au conseil d'administration de Transylvanie. À partir de 1919, il est promu au grade de général de brigade et reçoit le commandement de la 18e division d'infanterie

Mots clés : *Dănilă Papp*, carrière militaire, études de génie, Académie militaire thérésienne à Vienne, postes de commandement, chef d'état-major, commandant de brigade, front austro-hongrois-russe, Première Guerre mondiale, Galice, Bucovine 1914-1918

Ofițerul român *Dănilă Papp*, a fost absolvent al Academiei Militare Theresiane din Wiener Neustadt (1890), dar și a cursurilor universitare ale Facultății de Inginerie din capitala Austro-Ungariei. A servit ca militar în diferite unități militare și structuri de stat major ale armatei imperiale urcând prin merite proprii toate treptele ierarhiei militare de la gradul de locotenent la acela de general de divizie în intervalul 1896-1930, atât sub stindardele Casei imperiale ale Austriei, iar din decembrie 1918 în serviciul militar al Consiliului Dirigent și României Mari². Totodată, în studiul de față vom prezenta și principalele funcții de comandă pe care D. Papp le-a exercitat de-a lungul carierei sale militare, în serviciul militar austro-ungar. Astfel, în perioada anilor 1890-1918, ofițerul român, *Dănilă Papp*, a servit în diferite unități și structuri militare ale Austro-Ungariei, și a parcurs treptele ierarhice și de comandă, conform listelor de rang și înaintare în grad, după cum urmează: locotenent începând din 1 septembrie 1890, specializat inițial în armă Infanterie și moment începând de la care, începea cariera sa militară și parcursul său ierarhic și de comandă³. A fost repartizat în Regimentul 64 Infanterie Cezar și Regal din Orăștie, care avea o majoritate românească, atât în ceea ce privește comandamentul, cât și în compunerea trupelor⁴.

² Arhivele Militare Naționale ale României-Depozitul Central de Arhivă din Pitești (în continuare: A.M.N.R.-D.C.A.P.), Fond *Generali Bătrâni*, dosar P.[ersonal] 68. *Memoriu Generali. General Papp Dănilă*, f. 1-22 f.-v..

³ *Schematismus für das Kaiserliche und Königliche Heer und für die Kaiserliche und Königliche Kriegs-Marine für 1891*, Wien, Aus der K.K. Hof und Staatsdruckerei, Jänner, 1891, p. 253, 433; *Ibidem*, 1892, p. 248, 437. Copia decretului de avansare în grad a locotenentului Daniel Papp, reproducă ca imagine de către cercetătorii albaulieni Ioana Rustoiu; Smaranda Cutean; Marius Cristea, *Excelență sub două falhuri: Dănilă Papp (1868-1950)*, Alba Iulia, Editura Altip, 2015, p. 29-30.

⁴ *Schematismus für das Kaiserliche und Königliche Heer und für die Kaiserliche und Königliche Kriegs-Marine für*, 1894, p. 248; *Ibidem*, 1895, p. 223, 917; Dorin Petresc; Ioan Lăzărescu, *Istoria Regimentului Cezar și Regesc nr. 64 Orăștie (1860-1918)*, Deva, Editura Corvin, 2004, p. 210; Dorin Gheorghiu et alia, *Armata a IV-a „Transilvania” la 80 de ani*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1996, p.

Doi ani mai târziu, era avansat în gradul de locotenent-major la 1 noiembrie 1894⁵ și va activa militar în structura aceleiași Regiment Cezar și Regal nr. 64 Infanterie din Orăștie, însă cu mențiunea că a fost detașat în calitate de profesor instructor pentru geniu, pontoane și fortificații/construcții militare la Infanterie Kadettenschule Hermannstadt/Școala de Ofițeri de Infanterie din Sibiu⁶. Începând din același an, a predat în cadrul școlii mai sus menționate cursuri de specializare în inginerie civilă și construcții, amenajare teritorială, fortificații și geniu, pontoane-poduri pentru cadetii acestei școli militare care urmau să devină ofițeri cu pregătirea principală militară Infanterie⁷.

În aceeași funcție didactică și de instrucție, îl aflăm pe locotenentul major Dănilă (Daniel)* Papp și în perioada 1895-1899, fost detașat din Regimentul 64 Infanterie Cezar și Regal din Orăștie⁸. Notăm și că în perioada 1897-1899, locotenentul, iar apoi locotenentul major D. Papp, au îndeplinit și funcția de adjunct al căpitanului Arnold Brander, comandantul unității Kadettenschule Infanterie Hermannstadt/Scolii imperiale de Ofițeri pentru Infanterie din Sibiu, iar pe linie de instrucție și didactică a susținut cursuri tehnice de specialitate despre fortificații militare, geniu și pontoane pentru tinerii ofițeri care se formau în mai sus amintita școală de infanterie. În perioada anilor 1898-1899, locotenentul-major principal instructor D. Papp a fost adjunct al maiorului Wilhelm Melbeller, noul comandant al susamintitei instituții de

127; Cornel Țucă; Laurențiu Batin, *Ofițeri ardeleni și bucovineni din fosta Armată Austro-Ungară*, Baia Mare, Editura Ethnologica, 2018, p. 46, 235.

⁵ Ioana Rustoiu; Smaranda Cutean; Marius Cristea, *Excelență sub două falmuri: Dănilă Papp (1868-1950)*, p. 31.

⁶ A.M.N.R.-D.C.A.P., Fond *Generali Bătrâni*, dosar P.[ersonal] 68. *Memoriu Generali. General Papp Dănilă*, f. 1-v.; *Schematismus für das K.u.K. Heer und für Kriegs Marine, 1901*, Wien, Druck und Verlag der Kaiserliche und Königliche. Hof-und Staatsdruckerei, dezember, 1900, p. 254, 514, 1004. Dorin Petresc; Ioan Lăzărescu, *Istoria Regimentului Cezar și Regesc nr. 64 Orăștie (1860-1918)*, p. 210-211.

⁷ *Schematismus für das Kaiserliche und Königliche Heer und für die Kriegs-Marine für 1895*, p. 223, 917.

* Remarcăm că în toate șematismele Armatei imperiale Austro-Ungare de Uscat dar și Marină militară, parcurse în vederea documentării și elaborării prezentului articol pentru intervalul 1890-1914, ofițerul Dănilă (Daniel) Papp, este consemnat cu numele Daniel Papp și menționat parcursul ierarhic pe care l-a avut de-a lungul anilor de serviciu militar în armata Austro-Ungară, Cu privire la parcursul ierarhic și la situația militarului în susmenționata armată a se vedea și în: *Monarhia Habsburgică (1848-1918). Dezvoltarea economică, administrația și sistemul juridic, forța armată*, Ediție în limba română coordonată și îngrijită de Rudolf Gräf, traducere de Iosif Marin Balog, Loránd Mádly și Nicolae Teșculă. Cuvânt înainte de Ioan-Aurel Pop, Academia Română, Centrul de Studii Transilvane, Cluj- napoca, Iași, Editura Polirom, 2020, volumul I, p. 328-333.

⁸ *Schematismus für das Kaiserliche und Königliche Heer und für die Kaiserliche und Königliche Kriegs-Marine für 1897*, Wien, Druck und Verlag der K. K. Hof-und Staatsdruckerei, dezember, 1896, p. 254, 492, 942; *Ibidem, Schematismus für das Kaiserliche und Königliche Heer und für die Kaiserliche und Königliche Kriegs-Marine für 1898*, p. 250,

învățământ militar de la Sibiu/Hernannstadt⁹. Menționăm că între 1899-1902 s-a specializat în Geniu și fortificații la Școala Superioară de Geniu din Viena (K.u.K. Technische Militärakademie)¹⁰.

În perioada 1900-1902, cum rezultă din Șematismele armatei imperiale, D. Papp era menționat în gradul de locotenent major, însă remarcăm că era decorat și medaliat, respectiv s-a aflat din nou în Orăștie pentru scurt timp și era propus pentru avansarea în grad de căpitan¹¹. Menționăm că la finalul anului 1901, locotenentul D. Papp a fost transferat de la Regimentul 64 Infanterie din Orăștie la Direcția de Stat Major al Geniului din Przemyśl (Galiția), unde a îndeplinit atribuții de ofițer de stat major în specialitatea Geniu și fortificații¹². A urmat apoi în 1 noiembrie 1902, avansarea în gradul de căpitan, clasa a II-a (Hauptleute 2 Klasse) și a fost transferat în cadrul structurii de comandă a Regimentului Cezar și Regal de Infanterie nr. 2 din Sibiu, însă în cadrul unuia dintre batalioanele aflate temporar în perioada acelor ani în Brașov, unde a îndeplinit atribuțiile de ofițer de stat major cu specializarea tehnică Geniu și fortificații¹³.

În 1 noiembrie 1902, a fost avansat în gradul de căpitan clasa I și a fost detașat inițial, iar apoi, în cursul aceluiași an, a fost transferat la Direcția Armei Geniu din Komáron, unde s-a perfecționat în activitatea de ofițer coordonator de stat major pentru Arma Geniu¹⁴. Pentru o scurtă perioadă în decembrie 1902, a participat în Budapesta la Cursul de comandă organizat pentru ofițerii de stat major în specialitatea

⁹ *Ibidem*, p. 951; *Schematismus für das Kaiserliche und Königliche Heer und für die Kaiserliche und Königliche Kriegs-Marine für 1899*, p. 246, 496, 957. Copia decretului de avansare în gradul de locotenent major a lui D. Papp este reprodusă în: Ioana Rustoiu; Smaranda Cutean; Marius Cristea, *Exceelență sub două falmuri: Dănilă Papp (1868-1950)*, p. 33.

¹⁰ A.M.N.R.-D.C.A.P., Fond *Direcția Cadre și Învățământ* (fostul fond *Serviciul Personal al Armatei*, cum s-a numit acesta până în anul 1948), dosar nr. 11.776/1974, *Memoriu General de Brigadă Dănilă Papp*, f 1 f-v...; Ioana Rustoiu; Smaranda Cutean; Marius Cristea, *Exceelență sub două falmuri: Dănilă Papp (1868-1950)*, Alba Iulia, Editura Altip, 2015, p. 6, 34-35.

¹¹ *Schematismus für das Kaiserliche und Königliche Heer und für die Kaiserliche und Königliche Kriegs-Marine für 1900*, p. 254, 514, 1004; *Schematismus für das Kaiserliche und Königliche Heer und für die Kaiserliche und Königliche Kriegs-Marine für 1901*, p. 255, 522.

¹² *Schematismus für das Kaiserliche und Königliche Heer und für die Kaiserliche und Königliche Kriegs-Marine für 1902*, p. 216, 254, 528; *Schematismus für das Kaiserliche und Königliche Heer und für die Kaiserliche und Königliche Kriegs-Marine für 1904*, p. 218; Ioana Rustoiu; Smaranda Cutean; Marius Cristea, *Exceelență sub două falmuri: Dănilă Papp*, p. 6.

¹³ *Schematismus für das Kaiserliche und Königliche Heer und für die Kaiserliche und Königliche Kriegsmarine für 1905*, Wien, Druck und Verlag der Kaiserliche und Königliche. Hof-und Staatsdruckerei, Dezember, 1904, p. 412; *Schematismus für das K.u.K. Heer und für die Kaiserliche und Königliche Kriegsmarine für 1906*, p. 253, 420; Ioana Rustoiu; Smaranda Cutean; Marius Cristea, *Exceelență sub două falmuri: Dănilă Papp*, p. 6. Copia decretului de înaintare în grad de căpitan clasa a II-a a lui Dănilă Papp, reprodusă în: Ioana Rustoiu; Smaranda Cutean; Marius Cristea, *Exceelență sub două falmuri: Dănilă Papp*, p. 36.

¹⁴ *Schematismus für das Kaiserliche und Königliche Heer und für die Kaiserliche und Königliche Kriegsmarine für 1908*, Wien, Druck und Verlag der Kaiserliche und Königliche. Hof-und Staatsdruckerei, Dezember, 1907, p. 229.

militară Geniu, pontoane, fortificații și construcții militare¹⁵. Între 1902-1909 s-a aflat activ în calitate de ofițer de stat major în cadrul Direcției de Stat Major pentru Arma Geniu în localitatea Komárron, unde a îndeplinit și atribuțiile de coordonator al Statului major pentru arma mai sus menționată¹⁶.

În anul 1910, a fost transferat la Direcția de Geniu din Trient, garnizoană în care căpitanul de geniu D. Papp a activat și s-a aflat până la izbucnirea Primului Război Mondial în anul 1914. A activat ca ofițer coordonator al Statului Major pentru Arma Geniu din această zonă militară¹⁷. De asemenea, remarcăm că în această perioadă, a fost decorat în 22 martie 1911 primind Crucea Meritul Militar, iar în 30 octombrie 1912, a fost avansat în gradul de maior și numit subșef de stat major în Direcția Geniului din Trient¹⁸. Între 1 august 1914 și 18 septembrie același an, maiorul D. Papp, a coordonat demersurile de fortificare și realizare a tranșelor și pozițiilor la capul de pod de pe râul Sieniawa, un important punct defensiv pentru armata imperială, pe care l-a apărat în fruntea unui grup de luptă austriac compus din 10 batalioane trupe landsturm (jandaremerie rurală și urbană) și a 10 piese de artilerie de diferite calibre.

La 1 martie 1915, a fost avansat locotenent-colonel și numit Șef de Stat Major al Diviziei 54 Infanterie Austro-Ungară care se afla pe frontul din Bucovina¹⁹. S-a remarcat în Galiția, dar mai ales în sectorul de front din Bucovina, unde ca ofițer comandant al Brigăzii Papp/Papp Dandar Brigadde pe care a comandat-o între ianuarie 1915 și vara anului 1918, a reușit să respingă mai multe ofensive ale armatei ruse. A recuperat teritoriile pierdute de către imperiali, și așezări cu importanță strategică. A

¹⁵ A.M.N.R.-D.C.A.P., Fond *Direcția Cadre și Învățământ* (fostul fond *Serviciul Personal al Armatei*, cum s-a numit acesta până în anul 1948), dosar nr. 11.776/1974, *Memoriu General de Brigadă Dănilă Papp*, f. 1 f.-v.; *Ibidem*, Fond [Personal]-70/1923-1926. *Memorii Generali Bătrâni. Memoriu General de Divizie Papp Dănilă*, f. 2-3 f.-v..

¹⁶ *Schematismus für das Kaiserliche und Königliche Heer Heer und für die Kaiserliche und Königliche Kriegsmarine für 1909*, p. 235; *Schematismus für das Kaiserliche und Königliche Heer Heer und für die Kaiserliche und Königliche Kriegsmarine für 1910*, p. 239; Muzeul Național al Unirii din Alba Iulia (în continuare se va cita: A.M.N.U.A.I.), *Colecția documente și inventare*, inv. nr. 6387; Ioana Rustoiu; Smaranda Cutean; Marius Cristea, *Excelență sub două falmuri: Dănilă Papp*, p. 6.

¹⁷ *Schematismus für das Kaiserliche und Königliche Heer Heer und für die Kaiserliche und Königliche Kriegsmarine für 1911*, Wien, Druck und Verlag der Kaiserliche und Königliche. Hof- und Staatsdruckerei, dezember 1910, p. 245;

¹⁸ *Schematismus für das Kaiserliche und Königliche Heer Heer und für die Kaiserliche und Königliche Kriegsmarine für 1912*, p. 91, 253; *Schematismus für das Kaiserliche und Königliche Heer Heer und für die Kaiserliche und Königliche Kriegsmarine für 1914*, p. 201. Brevetul privind decorarea lui Dănilă Papp și imaginea decorației ca atare, în: Ioana Rustoiu; Smaranda Cutean; Marius Cristea, *Excelență sub două falmuri: Dănilă Papp*, p. 6, 38, 51-52.

¹⁹ Edmund Glaise-Horstenau, *Österreich-Ungarns letzter Krieg 1914–1918. Band I–VII. Das Kriegsjahr 1914*, Wien, Verlag der Militärwissenschaftlichen Mitteilungen, 1930–1939, Band I 1914, p. 344; *Ibidem, Austro-Hungary's Last War, (1914-1918)*, Translated by Stan Hanna, Vol. 1, 1914, Vienna, Publisher of Military Science Release, 1930, p. 385. Vezi și în: https://digi.landesbibliothek.at/viewer/image/AC03202139/366/LOG_0109/, liber accesat în 06.06.2021, ora 21:25.

reintrat de două ori în Cernăuți recapturând acest oraș și zona de la ruși²⁰. În perioada 6 ianuarie 1915-28 februarie același an, s-a aflat în gradul de maior, pe frontul de răsărit și a exercitat începând din 15 ianuarie o comandă care revenea, îndeosebi, ofițerilor superiori în grad de colonel, fiind numit la comanda Brigăzii mixte interarme Papp²¹.

În perioada anilor de război maiorul D. Papp, a fost implicat în coordonarea procesului de consolidare-fortificare a sistemului defensiv austro-ungar de tranșe și poziții tactice din acel sector de pe frontul estic. A reușit cu trupe de rezervă să apere și să mențină capul de pod în Bătălia de la Sieniawa, derulată în perioada 12-18 septembrie 1914. Partea rusă a atacat în acest sector de front din Galiția cu artilerie ușoară și trupe de cavalerie care au provenit din Corpul de Armată XXV Infanterie sprijinit de elemente din Corpul III Caucazian, sunumitul pod. În această operațiune militară a comandat în calitate de maior în grup de luptă interarme compus din 10 batalioane trupe Landsturm (militari activați din rezervă, dar și trupe neindivizionate de jandarmerie rurală și urbană) și 76 piese de artilerie de diferite calibre pe care le-a organizat în baterii mobile²². Pentru păstrarea acestuia, dar mai ales pentru oprirea ofensivei care amenința printr-o manevră în dreapta flancgărzile austriece, maiorul D. Papp a fost decorat cu Ordinul Coroana de Fier, clasa a II-a și înaintat în afara turului militar de rang, la excepțional, în gradul de locotenent-colonel (oberstleutnant) cu data de 1 martie 1915²³.

În urma avansării în grad, locotenent-colonelul D. Papp a fost trimis la un curs de pregătire pentru ofițerii de stat major și comandă arme întrunite și numit Șef de Stat Major al Diviziei 54 Infanterie. A fost apoi promovat la comanda unității militare întrunite interarme Brigada Papp, ca urmare a propunerii făcute în acest sens de către generalul von Planzer-Baltin. Locotenent-colonelul Papp, mai târziu colonel a comandat această unitate strategică între 14 ianuarie 1915 și octombrie 1918, atât în bătăliile din Bucovina, cât și în partea de nord a Italiei²⁴. Începând din a doua parte a lunii ianuarie 1915, brigada interarme pe care a comandat-o a primit ordinul de

²⁰ A.M.N.R.-D.C.A.P., Fond *Generali Bătrâni*, dosar P.[ersonal] 70 *Memoriu Generali. General Papp Dănilă*, f. 1-2 f.-v.; Edmund Glaise-Horstenau, *Austro-Hungary's Last War, (1914-1918)*, Translated by Stan Hanna, Vol. 1, 1914, p. 385; Ioana Rustoiu; Smaranda Cutean; Marius Cristea, *Excelență sub două flamuri: Dănilă Papp*, p. 7.

²¹ A.M.N.R.-D.C.A.P., Fond *Generali Bătrâni*, dosar P.[ersonal] 68. *Memoriu Generali. General Papp Dănilă*, f. 2 f.-v..

²² *Ibidem*, f. 2 f.-v.; *Locotenent-colonelul Dănilă Papp*, în „Gazeta Transilvaniei”, anul LXXVIII, nr. 73, 5/18 aprilie 1915, p. 3.

²³ A.M.N.R.-D.C.A.P., Fond *Generali Bătrâni*, dosar P.[ersonal] 68. *Memoriu Generali. General Papp Dănilă*, f. 2 f.; A.M.N.U.A.I., *Colecția documente și inventare*, inv. nr. 6392; Edmund Glaise Horstenau, *Austro-Hungary's Last War, (1914-1918)*, Translated by Stan Hanna, Vol. 1, 1914, Vienna, Publisher of Military Science Release, 1930, p. 385; Ioana Rustoiu; Smaranda Cutean; Marius Cristea, *Excelență sub două flamuri: Dănilă Papp*, p. 7.

²⁴ A.M.N.R.-D.C.A.P., Fond *Generali Bătrâni*, dosar P.[ersonal] 68. *Memoriu Generali. General Papp Dănilă*, f. 1-2 f.-v.; *Ibidem*, Fond *Direcția Cadre și Învățământ*, dosar P.[ersonal] 70, f. 2-4 f.-v; Ioana Rustoiu; Smaranda Cutean; Marius Cristea, *Excelență sub două flamuri: Dănilă Papp*, p. 7.

integrare în organica de luptă a Corpului XI de Armată Austro-Ungar General-Major von Lilienhof, pentru a opri o ofensivă rusească care s-a desfășurat între 14-20 ianuarie 1915 în zona Pasului Cârlibaba, a localităților Iacobeni, Vatra Dornei, Dorna Arieni și a înălțimilor montane din zona Flutorica²⁵.

Între 20-23 ianuarie același an, unitatea interarme pe care a comandat-o s-a aflat în contact strâns cu inamicul rus, confruntându-se militar cu trupe din dispozitivul militar ale acestuia din Bucovina, care se afla în retragere/repliere din zona Nowosielica și care au atacat în mai multe rânduri orașul Cernăuți²⁶. Linia frontului s-a stabilizat odată cu venirea în zonă a unei divizii de infanterie comandată de locotenent-colonelul von Schultheisz, care a permis Brigăzii mixte Papp o trecere în rezervă (în linia a II-a), pentru că susnumita divizie de infanterie a trecut la securizare zonei Cârlibaba, Dorna Arieni, Iacobeni, Vatra Dornei, Mestecăniș, trecând în același timp și la o consolidare a tranșelor și a terasamentelor cu rol defensiv în zonă²⁷.

De asemenea, menționăm că în perioada 15 martie-5 aprilie 1915, a fost preocupat să anihileze punctele de rezistență ale rușilor din așezări ca: Mahala, Rarancea, Sadagura, Toporăuți, dar și dintr-o serie de alte localități din partea estică a Bucovinei²⁸. Ca ofițer comandant al forțelor imperiale austriece din Bucovina a fost preocupat de organizarea unui sistem defensiv și fortificat în zona Iacobeni-Cârlibaba, care să-i permită să controleze repede și să poată respinge cu pierderi minime o potențială ofensivă rusească care s-ar produce prin Pasul Prislop sau Pasul Tihuța²⁹. Luptele în zona Bucovinei au continuat și de-a lungul lunilor martie-mai 1915, iar în aceste evenimente, Brigada Papp, a participat la trecerea Prutului, iar în mai sprijinită de elemente din cadrul Legiunii Poloneze a reușit să țină pe loc ofensiva rusă în sectorul de front sudic al Locotenent-colonel (Oberstleutnant) von Korda, anihilând unitățile militare inamice, fie prin provocări mari de pierderi de vieți omenești, ceea ce

²⁵ Edmund Glaise Horstenau, *Austro-Hungary's Last War, (1914-1918)*, Translated by Stan Hanna, Vol. 2, 1915, Vienna, Publisher of Military Science Release, 1931, p. 127-128; Camelia Maria Popescu, *Bătăliile din Munții Dornei 1914-1916 în memoria localnicilor*, în Ștefan Purci (Coordonator), „Bucovina. Tradiție și Modernitate. Lucrările Simpozionului Național, anul III”, 2019, Vatra Dornei, Iași, Editura StudIs, 2019, p. 148.

²⁶ Edmund Glaise Horstenau, *Austro-Hungary's Last War, (1914-1918)*, Translated by Stan Hanna, Vol. 2, 1915, p. 185

²⁷ *Ibidem*, p. 127; Ioana Rustoiu; Smaranda Cutean; Marius Cristea, *Excelență sub două flamuri: Dănilă Papp*, p. 7.

²⁸ A.M.N.R.-D.C.A.P., Fond *Generali Bătrâni*, dosar P.[ersonal] 70 *Memoriu Generali. General Papp Dănilă*, f. 2 f.-v.; *Reichspost*, nr. 168, de luni, 12 aprilie 1915, p. 1-2.

²⁹ A.M.N.R.-D.C.A.P., Fond *Generali Bătrâni*, dosar P.[ersonal] 68. *Memoriu Generali. General Papp Dănilă*, f. 3 v.; Ioana Rustoiu; Smaranda Cutean; Marius Cristea, *Excelență sub două flamuri: Dănilă Papp*, p. 6-7. Remarcăm că tot acest sistem de fortificații, zonele avansate de cercetare, zonele de control tactic pe înălțimi, în Pasul Tihuța sau în pasul Prislop, patrulele înaintate, punctele de observație, au fost inspectate personal în repetate rânduri, atât ziua, cât și noaptea de el personal.

obliga comandamentele la o repliere locală, fie prin capturarea de prizonieri și trimiterea acestora sub escortă în zona din spatele frontului³⁰.

În această primă parte a anului 1915, Brigada Papp s-a comus din 4.723 de infanteriși (soldați, gradați, subofițeri, ofițeri), 386 de cai putere tractată, dar și folosiți în activitățile de cercetare, 23 de mitraliere grele cu muniția aferentă, mai multe baterii de artilerie de diferite calibre, astfel: 3 tunuri de 9 cm, 14 mortiere cu calibrul de 30,5 cm, trupe de landsturm detașate din Cracovia³¹. Datorită unor ample manevre desfășurate de Armata a VII-a Imerială Austro-Ungară, Brigada Papp, este silită de adversar să se retragă în 14 martie același an până în Cernăuți, intrând în componența de bătaie a Grupului de Armată von Korda. Ofensiva rusească coordonată de Generalul Brusilov, a obligat dispozitivul militar imperial austro-ungar din Bucovina să efectueze manevre de reaşezare a frontului și de reorganizare a capacității de luptă în vederea opririi pe Nistru a avansului ofensiv rusc. Brigada Papp a intrat, în atare context, în organica de luptă a Grupului de Armate General-Major von Stracker. În 9 martie 1915 a ajuns la D. Papp știrea că fiul său sublocotenentul Eugen Papp dedicat și el carierei militare a căzut pe câmpul de onoare în partea nordică a frontului din Italia³².

În noaptea de 21 spre 22 iunie 1915, dispozitivul Brigăzii Papp este străpuns de o puternică ofensivă rusească, care provoacă și deschide o breșă în respectivul sector de front la Kozmierzyn. Se ordonă un puternic contraatac imperial, care a reușit în cursul zilei de 22 iunie să oprească înaintarea rusească, să închidă și să securizeze breșa, să-i silească pe ruși, în acest sector de front din Bucovina să se replieze³³. În urma reorganizării Brigăzii Papp, sub comanda locotenent-colonelului D. Papp, în toamna anului 1915 se aflau: 6.800 de infanteriști, dar care proveneau din forțele de Landsturm (adică trupe de jandarmerie urbană și rurală), trei batalioane imperiale austriece de infanterie, trei detașamente de voluntari români și ruteni, trei plutoane de husari călare, baterii de diferite calibre și putere de foc³⁴.

Începând din prima decadă a lunii octombrie s-au reluat atacurile militare rusești de către unități din cadrul Armatei a IX-a Imperiale Ruse comandate de generalul Letschitzky în sectorul de front bucovinean apărat de Brigada Papp, care a fost atacat în mai multe rânduri într-un mod combinat, pregătirea de artilerie și sprijinirea forțării flancurilor de unitățile militare călare ale grupurilor de cazaci,

³⁰ Edmund Glaise Horstenau, *Austro-Hungary's Last War, (1914-1918)*, Translated by Stan Hanna, Vol. 2, 1915, p. 211.

³¹ *Ibidem*, p. 353. Informația se regăsește tradusă și reprodușă și la: Ioana Rustoiu; Smaranda Cutean; Marius Cristea, *Excelență sub două flamuri: Dănilă Papp*, p. 7.

³² A.M.N.U.A.I., *Colecția documente*, inv. Nr. 6393. Textul celor două telegrame transmise locotenent-colonelului D. Papp prin care i-a fost adusă la cunoștință informația căderii fiului său sunt reproduce de echipa de cercetători albaiulieni: Ioana Rustoiu, Smaranda Cutean, Marius Cristea în volumul: *Excelență sub două flamuri: Dănilă Papp*, p. 11, 57.

³³ Edmund Glaise Horstenau, *Austro-Hungary's Last War, (1914-1918)*, Translated by Stan Hanna, Vol. 2, 1915, p. 624.

³⁴ *Ibidem*, vol. 3, 1915, Vienna, Publisher of Military Science Release, 1932, p. 25.

ofensiva propriu-zisă susținută de artileria de câmp și înaintarea infanteriei ruse. Aceste ofensive au fost oprite de către Brigada comandată de către D. Papp în perioada octombrie-decembrie 1915, care și-a menținut sub control și consolidat pozițiile deținute³⁵.

În cursul lunii aprilie 1915, redacția periodicului Unirea din Blaj, a consemnat în mod sumar în coloanele sale activitatea de comandă și rezultatele locotenent-colonelului D. Papp pe frontul estic, bucovinean: „Locotenent-colonelul Dănilă Papp urmează a fi încărcat de laudele și elogiile presei germane și ungurești din patrie. Ziarele vieneze recunosc cu toate că viteazul apărător al Bucovinei este român ardelean, dar foile ungurești din Pesta, persistă a afirma că e ungur, descendent al unei vechi familii nobile. Ei bine, avem fericirea de a cunoaște personal atât pe viteazul Dănilă Papp, cât și familia d-sale. Ne-am adresat acestuia cu o scrisoare și răspunsul ce-l vom primi, credem că va lămuri și pe gazetarii miopi și șoviniști din Pesta, cari nu vor să înțeleagă, că și alte neamuri pot da naștere la eroi legendari”³⁶.

În perioada care a urmat Sărbătorii de Crăciun a anului 1917, în 27 decembrie acel an, Armata a IX-a Imperială a Rusiei a inițiat o nouă ofensivă de amploare care a fost susținută cu un puternic sprijin de artilerie și manevrele și contramanevrele executate rapid de cavaleria rusă din zonă. Trupele Brigăzii comandate de locotenent-colonelul D. Papp se compuneau în acel moment de 27 batalioane de landsturm (jandarmerie rurală și urbană concentrată), 22 de escadroane de cavaleri (honvezi călare, dar și trei baterii de artilerie de diferite calibre). Această forță se afla concentrată în partea nordică a primului curs al Prutului unde a oprit în mai multe rânduri atacurile armatei ruse³⁷.

În perioada 27 decembrie 1915-7 ianuarie 1916, sectorul apărat de Brigada Papp s-a aflat sub presiunea permanentelor atacuri din partea unor forțe ruse superioare în oameni și putere de foc. Totuși, bun tactician, locotenent-colonelul D. Papp, a reușit pentru moment să controleze situația operativă a sectorului de front pe care îl comanda, cauzând pierderi superioare părții rusești, ori de câte ori aceasta a inițiat un atac, dar în același timp, puterea brigăzii pe care o comanda a scăzut de la o zi la alta, reducându-se cu mai bine de 50 % din efectivele inițiale. Și în aceste condiții locotenent-colonelul D. Papp a inițiat și o serie de acțiuni militare contraofensive, așa cum a fost cea din noaptea de 6 spre 7 ianuarie 1916, prin care Brigada pe care o

³⁵ *Ibidem*, p. 184-185; a se vedea și în format digital: <http://www.comroestudios.com/StanHanna/Vol3.pdf> p. 184; Ioana Rustoiu; Smaranda Cutean; Marius Cristea, *Excelență sub două flamuri: Dănilă Papp*, p. 8.

³⁶ *Unirea*, nr. 40, 27 aprilie 1915, p. 3. Textul ca atare a fost reprodus și în volumul cercetătorilor albaiulieniei Ioana Rustoiu; Smaranda Cutean; Maris Cristea, *Excelență sub două flamuri: Dănilă Papp*, p. 10.

³⁷ Edmund Glaise Horstenau, *Austro-Hungary's Last War, (1914-1918)*, Translated by Stan Hanna, Vol. 4, 1916, Vienna, Publisher of Military Science Release, 1933, p. 4-5.

comanda, deși înregistra deja pierderi însemnate în oameni și tehnică de luptă, a reușit să stopeze ofensiva rusească în acest sector bucovinean de pe frontul din est³⁸.

Intensitatea și frecvența angajărilor militare se reduce pentru perioada primei jumătăți a anului 1916 în sectorul de front pe care brigada D. Papp îl avea în organizare și apărare, astfel că, locotenent-colonelul D. Papp, a ordonat instrucții de front și activitate de consolidare a tranșeelor, a zonelor fortificate, a spațiilor de comandament și a spitalelor, respectiv locașurilor de cult pentru trupă. Totodată a dispus prin ordin de zi pe întreaga brigadă acțiuni de igienizare a trupelor, a cazarmememntelo și vestimentației, s-a preocupat ca oamnilor pe care i-a avut în subordine să aibe cel puțin o masă caldă pe zi în această perioadă.

În cursul lunii iunie 1916, partea rusă a reluat ofensiva, obligând în acest fel înaltul comandament al Armata a VII Austro-Ungară după mai multe încleștări grele, cu pierderi masive de vieți omenești și de o parte și de cealaltă, să se replieze tactic. În atare condiții, Brigada Papp, a primit misiunea să fortifice și să protejeze orașul Cernăuți, locuitorii acestuia, autoritățile locale și să realizeze un perimetru de protecție în jurul acestuia, respectiv să nu-l cedeze în fața ofensivelor adversarului³⁹. Între 10-17 iunie, brigada Papp, a reușit să protejeze localitatea mai sus menționată, iar șarjele de cavalerie rusești sunt oprite în ofensiva lor, astfel că nu s-a putut realiza de către ruși o străpungere imediată a sectorului acestuia de front pentru a flanca și ataca din partea stângă Corpul IX Imperial Austro-Ungar. În zilele de 12 și 13 iunie, unitățile Brigăzii Papp au reușit să se mențină pe poziții, în zona fortificată Vama, însă cu pierderi mari în oameni și tehnică și deși victorioase, acestea își reduceau constant capacitatea combativă; astfel că nu mai exista posibilitatea realizării unor contraofensive în vederea anihilării adversarului în acest sector de front.

În 16 iunie pe fondul unei puternice ofensive rusești Corpul IX Imperial Korda este obligat să se retragă din fața inamicului, ceea ce face și Brigada Papp, datorită pierderilor foarte mari pe care le-a înregistrat în fața unui inamic superior în tehnică și trupe. Mai bine de 50 %, adică peste 3.000 de soldați din brigada pe care o comanda locotenent-colonelul Papp au căzut în contact cu inamicul în aceeași zi pe linia frontului. Deși a fost gândit un plan de către D. Papp, în baza căruia trupele brigăzii sale urmau să se fortifice la marginea Cernăuțiului, acest fapt nu a fost posibil, apărarea neputându-se organiza. Încercarea de oprire a ofensivei rusești la Arbora pe Siret nu s-a putut realiza pentru că Brigada Papp nu mai avea capacitatea combativă, trupele erau demoralizate și decimate, iar bună parte din tehnica de luptă fusese pierdută sau distrusă.

În 22 iunie trupele rarefiate ale Brigăzii Papp se opresc la Câmpulung Moldovenesc, încercând în acest sector să realizeze o apărare și o ripostă eficientă, dar a doua zi, în 23 iunie 1916, o brigadă de cavalerie cazacă din organica Corpului III de

³⁸ *Ibidem*, p. 7-19.

³⁹ Teodor Bălan, *Bucovina în războiul mondial*, Cernăuți, Institutul de Arte Grafice și Editură „Glasul Bucovinei”, 1929, p. 23.

Cavalerie imperială rusă a șarjat resturile Brigăzii Papp, astfel că, locotenent-colonelul D. Papp a decis replierea înspre Iacobeni – Vatra Dornei. Din punctul de comandă de la Iacobeni, colonel Papp a notificat telegrafic comandamentul Armatei a VII-a și staul major întrunit al Corpului de Armată Korda că brigada sa nu mai are puterea de a rezista militar, nu mai are muniție de luptă, iar capacitatea nu depășește 15 % în oameni și tehnică. Colonelul D. Papp a solicitat disperat ajutor pentru a organiza apărarea în zona Vatra Dornei-Pasul Cârlibaba, înălțimile Flutorica din zona Carpaților Orientali. Sprijinul imperial a sosit însă la timp, pentru a-i permite comandantului Brigăzii Papp, colonelul D. Papp, să organizeze apărarea zonei, în condițiile în care situația tactică în teren s-a complicat odată în plus și ca urmare a intrării României în război la jumătatea lunii august 1916⁴⁰.

În perioada august-septembrie 1916, a reușit să stopeze ofensive militare ale aliaților români și ruși, reușind în acest fel să păstreze aliniamentul pe versantul Munților Carpați între Pasul Cârlibaba și Valea Bistriței Aurii⁴¹. Notăm și că Brigada Papp a făcut parte în această perioadă din Corpul XI de Armată comandat de feldmareșalul Edler von Haberman, care era parte integrantă din Armata a VII Imperială comandată de Baronul von Pflanzer-Baltin, iar ca șef de stat major al acesteia era colonelul cavaler R. von Zeynek. Armata aceasta era parte din Grupul de Armate Arhitecele Karl Franz Ioseph, comandată în persoană de către arhitecele Karl al Austriei, șeful de stat major General-Major von Seeckt, iar ca ofițer cu sarcini speciale (de informații) colonel baron von Waldstätten⁴². Remarcăm că la 1 septembrie 1916, locotentul-colonel (Oberstleutnat) D. Papp era avansat la gradul de colonel (Oberst), „pentru loialitate și servicii militar-tactice extraordinare”⁴³.

Între septembrie 1916-ianuarie 1917, frontul s-a stabilizat în această zonă montană a Bucovinei, și pentru că ofensiva armată a slăbit în acest sector, dacă ne raportăm la acțiunile militare declanșate în vara-iarna lui 1916 de către armatele Puterilor Centrale asupra României⁴⁴. Către sfârșitul lunii ianuarie 1917, Corpul III de

⁴⁰ Edmund Glaise Horstenau, *Austro-Hungary's Last War, (1914-1918)*, Translated by Stan Hanna, Vol. 4, 1916, Vienna, Publisher of Military Science Release, 1933, p. 606; Teodor Bălan, *Bucovina în războiul mondial*, p. 23, Ioana Rustoiu; Smaranda Cutean; Marius Cristea, *Excelență sub două flamuri: Dănilă Papp*, p. 8.

⁴¹ Edmund Glaise Horstenau, *Austro-Hungary's Last War, (1914-1918)*, Translated by Stan Hanna, Vol. 5, 1916, Vienna, Publisher of Military Science Release, 1934, p. 397, 450-490. A se vedea și în <http://www.comroestudios.com/StanHanna/vol.pdf>, p. 450-490, accesat liber în 12.06.2021, orele 22:00.

⁴² Edmund Glaise Horstenau, *Austro-Hungary's Last War, (1914-1918)*, Translated by Stan Hanna, Vol. 5, 1916, p. 136.

⁴³ A.M.N.R.-D.C.A.P., Fond, *Generali Bătrâni*, dosar dosar P.[ersonal] 70 *Memoriu Generali. General Papp Dănilă*, f. 1 f-v.; *Wiener Zeitung*, nr. 203, 5 septembrie 1916, p. 2; *Fremdenblatt*, nr. 247, 6 septembrie 1916, p. 9.

⁴⁴ Ioan Rusu Abrudan, *România și Războiul Mondial. Contribuțiuni la studiul istoriei războiului nostru*, București, Editura Librăriei Socec & Comp, Societate Anonimă, 1921, p. 52; Mihai E. Ionescu (Coordonator), *Români în Marele Război. Anul 1916. Documente, impresii, mărturii*, București, Editura Militară, 2017, p. 12-13; Gheorghe A. Dabija, *Armata Română în Primul Război Mondial*

Cavalerie rus a lansat o puternică ofensivă împotriva pozițiilor fortificate ale Armatei Austro-Ungare în zona Iacobeni-Valea Putnei-Vatra Dornei, care a fost însă respinsă cu pierderi grele de către defensiva austro-ungară, înregistrându-se pierderi grele pentru ambele părți în această zonă a frontului, iar Brigada Papp a fost afectată, având importante pierderi în oameni și tehnică de luptă⁴⁵.

În prima parte a lunii aprilie 1917, Brigada Papp a fost încadrată în Divizia 74 Honvezi fiind dislocată din Bucovina pe frontul nord italian, unde de altfel, a rămas până la finalul Primului Război Mondial în toamna anului 1918⁴⁶. De altfel, pe frontul din nordul Italiei, Brigada comandată de colonelul D. Papp în urma capitulării Austro-Ungariei și a desmebrării armatelor austro-ungare, a depus armele la Bolzano⁴⁷. Colonelul Papp s-a aflat la comanda Brigăzii mixte Papp în perioada 1 septembrie 1916-12 noiembrie 1918, fiind angajat în acțiuni militare, organizatorice și de comandă pe care le-a condus eficient, pentru soldații din subordinea sa⁴⁸.

În anii care au urmat în aflăm în următoarele structuri ale Armatei României Mari: Comandamentul General Teritorial Sibiu în serviciul Consiliului Dirigent, Secția de Organizare VI-VII, de altfel, nucleul pe care se vor înființa Corpul VI Armată din Cluj și Corpul VII Armată de la Sibiu, a urmat apoi comanda Diviziei 18 Infanterie în Campania militară împotriva Republicii sfaturilor din Ungaria 1919-1920⁴⁹. În cadrul adunării generale a Astei organizată în Sibiu în 10-11 ianuarie 1920 de către Comitetul central prezidat de către profesorul Andrei Bârseanu, generalul Dănilă Papp și alți ofițeri superiori au participat la această întrunire, respectiv s-au înscris pe listele de membri pe viață ai Asociațiunii⁵⁰. În anul 1922 general D. Papp era invitat alături de alți ofițeri superiori să participe la Serbările Încoronării Majestaților Lor Regele

(1916-1918), volumul al III-lea, București, Editura IG Hertz, 1928, p. 51-52; Erich von Falkenhayn, *Campania Armatei a 9-a împotriva românilor și rușilor*, București, Editura Imprimeriei Naționale, 1937, pp. 15-18;

⁴⁵ Edmund Glaise Horstenau, *Austro-Hungary's Last War, (1914-1918)*, Translated by Stan Hanna, Vol. 5, 1917, Vienna, Publisher of Military Science Release, 1936, p. 77; Ioana Rustoiu; Smaranda Cutean; Marius Cristea, *Excelență sub două flamuri: Dănilă Papp*, p. 8-9.

⁴⁶ A.M.N.R.-D.C.A.P., Fond *Generali Bătrâni*, dosar P.[ersonal] 68. *Memoriu Generali. General Papp Dănilă*, f. 2; Edmund Glaise Horstenau; Rudolf Kiszling, *Austro-Hungary's Last War, (1914-1918)*, Translated by Stan Hanna, Vol. 7, 1918, Vienna, Publisher of Military Science Release, 1938, p. 73, 244, 632.

⁴⁷ Ioana Rustoiu; Smaranda Cutean; Marius Cristea, *Excelență sub două flamuri: Dănilă Papp*, p. 11.

⁴⁸ A.M.N.R.-D.C.A.P., Fond, *Memorii Generali Bătrâni*, dosar P.[ersonal] 70 *Memoriu Generali. General Papp Dănilă*, f. 1 f.-v..

⁴⁹ *Ibidem*, Fond *Divizia 18 Infanterie*, dosar nr. 104/1919, p. 13-14; Vasile Tutula, *Constituirea Comandamentului Trupelor din Transilvania (24 decembrie 1918)*, în „Dacia Felix Militaris”, nr. 2/1994-nr. 1(3)/1995, p. 62-64; Cristian Dinulică, *100 de ani de istorie în slujba țării. De la Divizia 18 Infanterie la Brigada 18 Infanterie „Banat”*, în „Gândirea militar românească”, Nr. Special, 3, iulie, 2016, p. 156.

⁵⁰ Valer Moga, *Adunări generale ale „Astei” în perioada 1918-1930*, în „Apulum. Acta Musei Apulensis”, XXXIII, 1996, p. 188-189; Idem, *Astra și Societatea (1918-1930)*, Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, 2003, p. 96.

Ferdinand I și Regina Maria în Catedrala Încoronării din Alba Iulia⁵¹. A fost înaintat la gradul de general de divizie prin Înalt Decret Regal nr. 1.435 din 31 martie 1923, iar cu data de 2 aprilie același an, a fost investit în funcția de comandant al Corpului I Armată din Craiova funcție în care s-a aflat până la începutul lunii aprilie 1924, când era numit de Ministrul de resort și având aprobarea regelui Ferdinand I la comanda Corpului VI Armată din Cluj⁵².

În anii care au urmat, general Papp, a îndeplinit și alte funcții și a avut și alte atribuțiile în serviciul statului român între 1938-1940 și 1941-1944.

Bibliografie selectivă

1. Izvoare

1.1. Surse de arhivă

Arhivele Militare Naționale ale României-Depozitul Central de Arhivă din Pitești,

Fond *Generali Bătrâni*, dosar P.[ersonal] 68. *Memoriu Generali. General Papp Dănilă*

Fond *Direcția Cadre și Învățământ* (fostul fond *Serviciul Personal al Armatei*, cum s-a numit acesta până în anul 1948), dosar nr. 11.776/1974, *Memoriu General de Brigadă Dănilă Papp*,

Fond *Generali Bătrâni*, dosar P.[ersonal] 70 *Memoriu Generali. General Papp Dănilă*

Fond *Divizia 18 Infanterie*, dosar nr. 104/1919

Muzeul Național al Unirii din Alba Iulia

Colecția documente și inventare, inv. nr. 6387

1.2. Documente editate

Ionescu E. Mihai, (Coordonator), *Românii în Marele Război. Anul 1916. Documente, impresii, mărturii*, București, Editura Militară, 2017

Schematismus für das Kaiserliche und Königliche Heer und für die Kaiserliche und Königliche Kriegs-Marine für 1891, Wien, Aus der K.K. Hof und Staatsdruckerei, Jänner, 1891-1914

1.3. Periodice

Unirea, nr. 40, 27 aprilie 1915, p. 3

Fremdenblatt, nr. 247, 6 septembrie 1916, p. 9

Wiener Zeitung, nr. 203, 5 septembrie 1916, p. 2;

2. Enciclopedii, dicționare, sinteze

Buza, Octavian, *Clujul: 1919-1939*, Cluj, Tipografia „Ardealul” Cluj, 1939

⁵¹ *Cartea Încoronării, Album comemorativ al încoronării Majestăților Lor Regele Ferdinand și Regina Maria la Alba Iulia în 2/15 octombrie 1922*, Alba Iulia-București, Tipografia „Carmen Sylva”, 1923, p. 61.

⁵² A.M.N.R.-D.C.A.P., Fond *Direcția Cadre și Învățământ*, dosar nr. P.[ersonal]-68, *Memoriu. General de Divizie Papp Dănilă*, f. 9-v.; *Ibidem*, dosar nr. P.[ersonal]-68, *Memoriu. General de Divizie Papp Dănilă*, f. 1 f.-v.; Octavian Buza, *Clujul: 1919-1939*, Cluj, Tipografia „Ardealul” Cluj, 1939, p. 196; Coriolan Băran. *Repere asupra vieții. Memorii*, p. 249-250; Laurențiu Batin; Cornel Țucă, *Ofițeri Ardeleni și Bucoveneni din fosta Armată Austro-Ungară*, p. 235; Iulian Patca; Vasile Șt. Tutula, *Comandanți ai Armatei a 4-a „Transilvania”*, Cluj-Napoca, Casa Cărții de Știință, 2001, p. 38-41.

Cartea Încoronării, Album comemorativ al încoronării Majestăților Lor Regele Ferdinand și Regina Maria la Alba Iulia în 2/15 octombrie 1922, Alba Iulia-București, Tipografia „Carmen Sylva”, 1923

Monarhia Habsburgică (1848-1918). Dezvoltarea economică, administrația și sistemul juridic, forța armată, Ediție în limba română coordonată și îngrijită de Rudolf Gräf, traducere de Iosif Marin Balog, Loránd Mádly și Nicolae Teșculă. Cuvânt înainte de Ioan-Aurel Pop, Academia Română, Centrul de Studii Transilvane, Cluj-Napoca, Iași, Editura Polirom, 2020, volumul I.

3. Lucrări generale

Abrudan, Ioan Rusu, *România și Războiul Mondial. Contribuțiuni la studiul istoriei războiului nostru*, București, Editura Librăriei Socec & Comp, Societate Anonimă, 1921

Bălan, Teodor, *Bucovina în războiul mondial*, Cernăuți, Institutul de Arte Grafice și Editură „Glasul Bucovinei”, 1929

Dabija, Gheorghe A., *Armata Română în Primul Război Mondial (1916-1918)*, volumul al III-lea, București, Editura IG Hertz, 1928

Gheorghiu, Dorin, et alia, *Armata a IV-a „Transilvania” la 80 de ani*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1996

Glaise-Horstenau, Edmund, *Österreich-Ungarns letzter Krieg 1914-1918. Band I-VII. Das Kriegsjahr 1914*, Wien, Verlag der Militärwissenschaftlichen Mitteilungen, 1930-1939

Glaise-Horstenau, Edmund, *Austro-Hungary's Last War, (1914-1918)*, Translated by Stan Hanna, Vol. 1, 1914, Vienna, Publisher of Military Science Release, 1930, p. 385.

Glaise Horstenau, Edmund, *Austro-Hungary's Last War, (1914-1918)*, Translated by Stan Hanna, Vol. 2, 1915, Vienna, Publisher of Military Science Release, 1931

Glaise Horstenau, Edmund, *Austro-Hungary's Last War, (1914-1918)*, Translated by Stan Hanna, Vol. 4, 1916, Vienna, Publisher of Military Science Release, 1933

Glaise Horstenau, Edmund, *Austro-Hungary's Last War, (1914-1918)*, Translated by Stan Hanna, Vol. 5, 1916, Vienna, Publisher of Military Science Release, 1934

Glaise Horstenau, Edmund, *Austro-Hungary's Last War, (1914-1918)*, Translated by Stan Hanna, Vol. 6, 1917, Vienna, Publisher of Military Science Release, 1936

Glaise Horstenau, Edmund; Kiszling, Rudolf, *Austro-Hungary's Last War, (1914-1918)*, Translated by Stan Hanna, Vol. 7, 1918, Vienna, Publisher of Military Science Release, 1938

Moga, Valer, *Astra și Societatea (1918-1930)*, Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, 2003

Patca, Iulian; Tutula, Ștefan Vasile, *Comandanți ai Armatei a 4-a „Transilvania”*, Cluj-Napoca, Casa Cărții de Știință, 2001

Petresc, Dorin; Lăzărescu, Ioan, *Istoria Regimentului Cezar și Regesc nr. 64 Orăștie (1860-1918)*, Deva, Editura Corvin, 2004

Rustoiu, Ioana; Citean, Smaranda; Cristea, Marius, *Excelență sub două flamuri: Dănilă Papp (1868-1950)*, Alba Iulia, Editura Altip, 2015

Țucă, Cornel; Batin, Laurențiu, *Oșțeri ardeleni și bucovineni din fosta Armată Austro-Ungară*, Baia Mare, Editura Ethnologica, 2018

Von Falkenhayn, Erich, *Campania Armatei a 9-a împotriva românilor și rușilor*, București, Editura Imprimeriei Naționale, 1937

4. Studii și articole de specialitate

Dinulică, Cristian, *100 de ani de istorie în slujba țării. De la Divizia 18 Infanterie la Brigada 18 Infanterie „Banat”*, în „Gândirea militar românească”, Nr. Special, 3, iulie, 2016, p. 156

Locotenent-colonelul Dănilă Papp, în „Gazeta Transilvaniei”, anul LXXVIII, nr. 73, 5/18 aprilie 1915/

Moga, Valer, *Adunări generale ale „Astrei” în perioada 1918-1930*, în „Apulum. Acta Musei Apulensis”, XXXIII, 1996, p. 188-189

Popescu, Camelia Maria, *Bătăliile din Munții Dornei 1914-1916 în memoria localnicilor*, în Ștefan Purci (Coordonator), „Bucovina. Tradiție și Modernitate. Lucrările Simpozionului Național, anul III”, 2019, Vatra Dornei, Iași, Editura StudIs, 2019, p. 148

Tutula, Vasile, *Constituirea Comandamentului Trupelor din Transilvania (24 decembrie 1918)*, în „Dacia Felix Militaris”, nr. 2/1994-nr. 1(3)/1995, p. 62-64

5. Webgrafie

https://digi.landesbibliothek.at/viewer/image/AC03202139/366/LOG_0109/, liber accesat în 06.06.2021, ora 21:25.

<http://www.comroestudios.com/StanHanna/Vol3.pdf>